

Estetik och ekonomi

Allt sedan statsverkspropositionen med riktlinjerna till hr Strängs beramade skattereformer framlades har socialdemokraterna oroats av opinionsströmningar, som är lika överraskande som obehagliga för dem. Skattediskrimineringen av hemmafruarna (hr Sträng: »visst får de stanna hemma, men då får de finna sig i en lägre standard») och av barnfamiljerna, skärpningen av progressiviteten och höjningen av fastighets-, förmögenhets- och arvsbeskattningen har blivit för mycket för det svenska folkets breda lager. För första gången sedan hr Skölds havererade förslag till tvångssparande år 1955 mullrar det även bland socialdemokraternas egna säkra väljare. Redan detta är illa nog för ett parti, som bygger sin valrörelse inför det nya enkammersystemet på radikala jämlikhetsparoller. Än värre är egentligen att ett antal av arbetarrörelsens höglönegrupper genom vilda strejker demonstrerar mot själva grundvalen för LO-byråkratins makt: utjämningspolitiken. Vart skall det taga vägen med den socialistiska jämlikheten genom lönenivellering, om höglönearbetarna vill ha ännu mer betalt därför att de har ett så krävande och slit-samt arbete.

I längre perspektiv sett är den historiska situation till sist inne, då socialdemokraterna får uppskåra vad de fått under sina årtionden av maktinnehav. De har tagit äran av all ekonomisk framgång inom landet, all standardhöjning och all välfärds politik. De har kunnat göra detta genom att de vid politiskt rätt valda tidpunkter drivit igenom stora sociala välfärdsrefor-

mer, utformade så att dessa främst gynnat deras eget väljarunderlag. Sådana politiskt tacksamma reformer finns inte kvar att marknadsföra. Nu gäller det fastmer att ge de redan genomförda reellt innehåll. Det är mindre dramatiskt, och socialdemokraterna kan inte bygga en valrörelse på upplysningen att de nya djärva målen närmare bestämt endast är att avskaffa missförhållanden, för vilka man själv är ansvarig.

Alltså framställer socialdemokraterna visionen av en jämlikhetspolitik, där man genom skattereformer, subventioner och lönepolitik skall »demokratisera» inkomst- och förmögenhetsfördelningen. Framför allt skall låginkomsttagarnas situation förbättras på ett avgörande sätt. Alla måste också medge att detta är en primär social rättvisefråga. Människor med den ringa skattekraft, som 15 000–20 000 i beskattningsbar inkomst representerar, får inte plundras med 50 procent marginalskatt.

Men vilka bär ansvaret för detta, om inte just socialdemokraterna själva. Brutala och klumpiga progressivskatteskalor, i förbund med inflation å ena sidan och en ständigt höjd kommunalskatt på den andra, har satt alla skattebetalare och främst låginkomsttagarna i ett skruvstäd, där pressen ständigt blir allt hårdare. Vi har därtill trasslat in oss i ett skattesystem, som är så komplicerat och svåröverskådligt till sina verkningar, att flertalet medborgare knappast längre kan urskilja sambandet mellan de egna arbetsinsatserna och de faktiska möjligheterna till personlig standardhöjning; de i deklarationer och

taxeringslängder högtidligen redovisade inkomsterna framstår alltmer som fiktiva. Taxeringskalendrarna ger också alldeles vilseledande föreställningar om den verkliga inkomstfördelningen i landet. Egentligen skulle vi behöva en ny typ av kalendrar, som talade om hur mycket folk betalade i skatt och hur mycket de sedan har kvar.

Summan av allt detta blir naturligen ett allmänt missnöje med skattepolitiken; låginkomsttagarna pekar med rätta på sin svåra situation och särskilt då på den proportionella kommunalskattens hårda tryck just på dem. De kräver i den sociala rättvisans namn att de bättre ställda skall bära en större del av skattebördan än hittills. Samtidigt är höginkomsttagarna till den grad pressade av vår internationellt sett enastående branta progressivitet. De klagar, också med rätta, över att det för deras del inte lönar sig att till fullo utnyttja den personliga arbetskapaciteten. Lindras inte marginals-katten, säger de, tvingas de att taga ut sin standardhöjning i ökad fritid – eller att söka sig utomlands.

Skattepolitiken är alltid ett av politikens känsligaste områden. Genom den socialdemokratiska regeringens mångåriga försyndelser mot elementära krav på realism i hanterandet av de skattepolitiska frågorna har läget blivit explosivt. I en sådan situation introducerar regeringen principer för en skattereform – eller rättare en skattereform utan principer – som måste göra det stora flertalet skattebetalare både förvirrade och oroliga.

Vari ligger t ex rättfärdigheten i att

skatten skall skärpas för ensamstående föräldrar? Är det hållbart att som hr Sträng säga att arvs- och förmögenhetsskatten (liksom progressiviteten?) skall skärpas av »snygghetsskäl», alltså en närmast estetisk motivering. Sparandet har – till allmän och även hr Strängs oro – stadigt sjunkit de senaste åren. Alla är ense om – även hr Sträng – att sparandet måste ökas om vår ekonomi skall utvecklas tillfredsställande. I det läget föreslår hr Sträng en skärpning av just de skatter, som träffar sparade tillgångar. Hr Sträng får lov att bestämma sig för vad han vill hålla på: estetiken eller ekonomin.

Man kan gott begripa att besynnerliga motiveringar måste tillgripas, eftersom regeringen försummat att göra beräkningar över skatteförslagets verkningar beträffande produktion, investeringsvilja och sparande. Har man i finansdepartementet inte upptäckt att datatekniken ger nya möjligheter till vägledande kvantitativa kalkyler – när nu inte sunda förnuftet vill räcka till. Med den djärvhet och fantasi, som enligt hr Palme präglar regeringens politik, skulle det väl ha varit framsynt att räkna igenom några alternativa utvecklingstendenser beträffande t ex sparandet och industriinvesteringarna. I den data-programmeringen kanske rentav hr Åsbrink skulle vilja vara med. Han borde rimligen vara intresserad av bytesbalansens och valutareservens utveckling även på längre sikt.

Bedrövligt nog tycks regeringen inte ha tänkt i sådana kategorier. Bristen på sakliga motiveringar, liksom de irrationella el-

ler orimliga effekterna så långt de hittills kan härledas ur angivna »princip»-deklamationer, avslöjar att kalkylerna bakom skattereformen är politiska, närmare bestämt valpolitiska, inte ekonomiska. Det

bakslag i opinionen, som regeringen mött, tyder på att människorna förstår detta och reagerar mot en dylik godtycklig maktutövning.

Pärmar för årgång 1969

kan rekvireras från Svensk Tidskrifts expedition, tel 08 - 21 00 49, eller genom insättning av kronor 9: — (inkl. moms och porto) på postgiro 7 27 44.